

[Hartvig Frisch.]

Indgreb i Friheden, som Enevælden havde haft Adgang til. At der i den ubundne Frihed kunde lure en Fare for Friheden selv, nemlig fra Kræfter, der kunde sætte alt ind paa at nedbryde Demokratiet med dettes eget Vaaben, drømte Grundlovsfædrene begribeligvis ikke om. Eftertidens Erfaringer har imidlertid vist, hvordan et lamme-front Demokrati kan holde sig i den Grad til Frihedens Bogstav, at ikke blot dens Aand, men ogsaa dens Liv nedbrydes. Derfor har det været naturligt ved en Revision af Grundloven at tage under Overvejelse selve Værnets for den demokratiske Frihed.

Ændringen i § 75, den gamle § 78, gaar ud paa at sikre Befolkningen den personlige Frihed ved at udstrække Retten til at stilles for en Dommer i Tilfælde af en Frihedsberøvelse ogsaa ud over det egentlige Retsvæsens Omraade. Meningen er kort og godt: Konzentrationslejre kan ingen Sinde indføres.

I § 82 drejer Ændringen sig om Borgernes Adgang til at danne Foreninger. Alment set er alle enige om dette Frihedsgode, men naar en Forening virker for en Omstyrtning af selve Forfatningen, altsaa en Ændring af denne ved voldelige Midler, eller naar den virker for at berøve Borgerne eller Grupper af disse nogle af de umistelige Rettigheder, som vi alle erkender er et Frihedens Kendemærke, saa synes Frihedens Grænse overskredet. Dertil sigter den foreslaaede Formulering, hvori det siges, at Foreninger med saadanne Formaal af Regeringen kan kræves opløst ved Dom. For nu samtidig mest muligt at sikre Foreningsfrihedens Gode og paa den anden Side at fremhæve Sagens Alvor foreslaas Sager om Opløsning af politiske Foreninger anlagt ved Rigsretten, jfr. ogsaa Bemærkningerne til § 63.

Imod 2det Stykke i § 82 er der rejst megen Kritik. Nogle har villet mene, at „Omstyrtning“ skulde betyde enhver Bestræbelse for Ændring. Selv var jeg oprindeligt stemt for at skrive „voldelig Omstyrtning“, men netop Juristerne overbeviste mig om, at „Omstyrtning“ indeholder Begrebet Vold. Men Realiteten er man altsaa ikke her uenig om.

Anderledes med den særlige Sikring af de saakaldte Sikringsparagraffer. Her indvendes, at saadanne Bestræbelser, som man der vil vende sig imod, maa være lovlige, naar de sker paa lovlig Maade. Vil det sige, at Friheden alene i Kraft af sit Begreb skal være værgeløs? Efter min Mening

absolut ikke. Vi staar her over for et Paradoks, som vi klart maa erkende. Enevælden i sin Tid havde ogsaa sit Paradoks, som vi finder i Kongelovens Artikel 3. Her tillægges der Kongen den mest uindskrænkede Magt og Myndighed til at gøre og ændre alle samtlige Love, men der tilføjes: denne Kongelov alene undtagen, hvilken som Kongedømmets rette Grund og Grundvold jo endelig faar at blive uforanderlig og uryggelig. Altsaa, selv Enevælden, den mest absolutte Magt, har den Indskrænkning, at Enevælden er det eneste, Kongen ikke har Vælde til at ændre. Det er Absolutismens Paradoks, som Griffenfeld ganske klart har givet Udtryk her, og vi maa lige saa klart kunne forstaa, at Frihedens Grundlov ogsaa har sit Paradoks. Friheden hører op at være Frihed, naar den undergraver selve Friheden. Om der kunde findes en endnu bedre Formulering end den foreslaaede, skulde det glæde mig, men jeg har ikke hos Kritikerne kunnet finde Bidrag hertil. Det Ord „kan“, som findes i § 82, udlægger Professor Andersen derhen, at det aabner Rum for Regeringsvilkaarlighed, men selv om der stod „skal“, maa det alligevel være Regeringen, der træffer Afgørelse efter bedste Skøn.

I § 83, om Forsamlingsfriheden, er der indføjet en Ændring, der blot svarer til de faktiske Forhold, men som nu udtrykkeligt giver Politiet Hjemmel til over for paa-tænkte Møder at give Forskrifter med Hensyn til Mødestedet af Hensyn til den offentlige Orden. Herved tænkes paa særlige Kvarterer og Gader, hvor Trafikken o. lign. nødvendiggør særlige Forskrifter.

Inden jeg gaar over til de juridiske Enkeltheder, skal jeg nævne en Ændring i § 26 om Ministres Benaadning for Straffe idømt af Rigsretten. Der foreslaas, at dette kun kan finde Sted, naar mere end $\frac{3}{4}$ af Rigsdagens Medlemmer stemmer derfor. Der skjuler sig herunder et oprindeligt Krav om Ret for et Mindretal til at rette en Rigsretsanklage. De dertil knyttede Spørgsmaal lader sig dog sikkert bedst behandle i Tilknytning til Lovforslaget om Ministeransvarlighed.

Ved Siden af de store principielle Forfatningsspørgsmaal har Forhandlingerne ogsaa berørt Enkeltheder af mere juridisk Natur. Nogle af disse Spørgsmaal naaede man ikke at finde nye Formuleringer for. Det gælder f. Eks. § 61, den gamle § 50, om Udlændinges Adgang til at erhverve Jord, idet en Ændring heri vilde kræve dybtgaaende Forandringer i en Række bestaaende Handelsoverenskomster. Det